

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for.	20 kr.
„ pol leta	3 „	20 „
„ četert leta	1 „	70 „

Po pošti:

Za celo leto	7 for.	50 kr.
„ pol leta	3 „	80 „
„ četert leta	2 „	„

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat, 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; več pisemenke plačujejo po prostoru. Za vsak list mora biti kolek (štempelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vrača o.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

St. 47.

V Celovcu v saboto 24. junija 1865.

Tečaj I.

VABILO.

„Slovenec“ — še le pol leta star — je zrastel skorej za polovico in bode čč. gg. naročnikom dohajal v podobi, v kterejga danes pred seboj vidite. Podoba njegova je drugačna, duh njegov pa ostane stari: „Prava omika v političnih, narodnih in cerkvenih zadevah in resnična ravnopravnost tudi slovenskega naroda in jezika,“ to si je zapisal „Slovenec“ na svoje bandero, kterege se bode zvesto držal do smerti svoje. V tem duhu in v tem namenu bode podajal najprej vvodne članke, potem dopise od vseh strani slovenskih dežel, dalje kratke politične pregled vseh držav po celem svetu in slednjič še drobne novice, ki se pogostoma godé naše dni. Pod čerto bode tudi stal „Besednik“ (feuilleton), ki bode pripovedoval in popisoval vse, kar se vjema s pravo slavjansko politiko in omiko. — Veseli smo slišali od več strani, da se je „Slovenec“ svojim čč. gg. naročnikom prikupil; le ta edina želja se je naznanjala ustmeno in pismeno, naj se „Slovenec“ preobleče v spodobnejšo, lepšo in večo podobo. Ne vemo, kako bodemo izhajali in „Slovenec“ novo, lepšo in večo obleko plačevali, ker še stara ni plačana do čistega. Pa pravo, darežljivo, domoljubno serce nas goni in sili, da poskusimo tudi še to — poslednje.

Slovenski rodoljubi! Spolnili smo mi vašo željo in storili, kar in kolikor premoremo, — storite tudi vi, kar je v vaših močeh in uslišite našo prošnjo!

Naša prošnja pa je:

1. Naj vsi čč. gg. naročniki, ki so dozdaj „Slovenca“ prejeli, pa svoje naročnine poslali niso, to svojo dolžnost spolnijo do konca tega meseca.

2. Naj ti čč. gospodje vsi vsi „Slovenec“ zvesti ostanejo tudi zanaprej in ne odpade nobeden: Pri nas Slovencih šteje vsak posamezen naročnik.

3. Naj si vsi ti čč. gospodje, kolikor koli le premorejo, zvesto prizadevajo, da „Slovenec“ pridobé še novih prijateljev in naročnikov: Vsak naročnik naj vjame vsaj še enega novega naročnika!

4. Naj nam čč. gospodje, naj si bode iz ktere koli dežele in iz kterega koli stanu, pridno in pogostoma dopisujejo in naznanjajo vesoljnemu svetu vesele in žalostne dogodbe, obljubljene in v djanju podeljene pravice slovenskega ljudstva, naj da pomaga, komur je oblast in dolžnost.

Za slavjanski svet in narod se snujejo imenitne reči; — Slovenci! ali mar nočete nič slišati od njih? — ali mar mislite svoje roke križem držati ravno zdaj, ko nam gre za glavo! — ali mar ste tako abotni in pričakujete, da bodo drugi delali za vas? Pomagaj si sam — in Bog ti bode pomagal! Zatorej Slovenci! lepo prosimo in vabimo, da nas podpirate z denarjem in persom! Alite, da se „Slovenec“ ne bode goljufal? „Slovenec“ velja od 1. julija do konca septembra brez pošte: 1 gld. 70 kr., po pošti: 2 gld.; — od 1. julija do konca decembra brez pošte: 3 gld. 30 kr., po pošti: 3 gld. 80 kr.

Naročnina naj se pošilja v frankiranih listih na „Vredništvo Slovenca“. Od 1. julija naprej zamoremo zavoljo velikih stroškov „Slovenca“ le pošiljati tistim gospodom, ki nam ali gotov denar ali vsaj poseben list pošljejo in naznanijo, da so volje „Slovenca“ prejati in podpirati. Da se torej redno pošiljanje „Slovenčev“ nikomur ne preterga, prosimo z naročnino ne odlašati!

V Celovcu 14. junija 1865.

Vredništvo.

Ideja avstrijske države.

VII.

V sedmem sestavku Palacky svojo federalistično osnovo lepo razmotava in jasno kaže, kako bi se dala Avstrija federalistično vladati. Da se federacija v Avstriji izpelje, treba je najpred, da se razloček dela med državnimi in deželnimi zadevami, pa tudi med državno vlado in deželnimi vladami.

Med državne zadeve, ktere naj obravnjuje državna vlada, šteje Palacky po smislu in po besedah oktoberske diplome te le zadeve: 1. cesarja in njegove preslavne rodovine; 2. zunanje zadeve; 3. vojništvo na kopnem in na morju; 4. državne finance in 5. kupčijske zadeve, torej tudi vse ceste in naprave komunikacijske v državi sploh. Da se te državne zadeve po ustavnem potu obravnujejo, treba je posebnih vladnih organov, to je državnih ministrov, pa tudi središnjega ali državnega zbora. Vse druge zadeve spadajo v oblast deželnih vlad in deželnih zborov, in leti naj jih tudi oskerbljujejo.

Kaj in kako imajo deželne vlade in deželni zbori opravljati in obravnovati, to na

Besednik.

Petdeseta obletnica v Srbiji.

Binkoštno nedeljo dne 4. t. m. slavili so v Srbiji slovesnost v spomin petdesetega leta, ko je narod serbski v Srbiji pod vodom knezom Milošem Obrenovičem za orožje — poslednji krat — prijel, da si izbojuje narodno svobodo in neodvisnost.

Slovesnost ova prava je narodna slovesnost; ali, kakor ima vsaka prava narodna slovesnost tudi svojo politično stran, tako je tudi ta petdesetnica vstaje serbske ravno prava narodna in politična slovesnost, in timveč, ker je državno življenje Srbije začetek onih del, kterih petdesetletni spomin so zdaj v Srbiji slavili.

Pa ta svečanost ni samo za Srbijo imenitna in važna, da jo obhaja s toliko slavo; važna in imenitna je za vse Serbe sploh. Obhajajo pa jo z njimi vred tudi vsi drugi Slovani, v duhu udeleževaje se je z najtoplejšim sočutjem bratovske ljubezni, vzajemnosti in

pobratimstva; slavi jo pa tudi vse izobraženo človeštvo, ki se resnično in iz serca veseli, ako se, kjerkoli si bode, sužnosti terde spona raztró.

Kakor feniks iz svojega pepela, tako se je v začetku tega stoletja vzdignil in pomladil narod serbski, se otrešel stoletne dremote, opral s sebe nesnago in sramoto, ki ga je pokrivala, in stoji zdaj ter čaka samo prave prilike, da se popne na lestvici slave in napredka do mesta, ki mu je po zgodovini od začetka že odmenjeno.

Previdnost božja je odločila Šerbina vendarle za kaj več, ker mu je podelila moč, da je mogel dolgi dolgi čas strašnega suženstva srečno in zdrav na duši in na telesu prestatiti.

Ali mar ni tako? Kdor še sumi o zgodovinskem poklicu serbskega naroda, naj pogleda nekoliko v zgodovino njegovo in preveril se bode.

Na onem prostoru, ki ga zavzema danes serbska zemlja, bili so že od starodavnih časov narodi, — kteri, to se dobro ne ve. Zgodovina nam kaže imena, kakšnih današnje dni nima nikdo. Z njimi so se vojskovali Gerki, podjarmili pa so jih Rimljani in dobili naposled v oblast Bizantinci;

ali življenje njihovo bilo je zmirej tako neznano in malovredno, da jih je poginilo pod vsakim gospodarjem zmirej več in se le še toliko spominjajo, kolikor so oni z njimi v dotiki bili.

V sedmem stoletju pa so prišli izza Karpatskih gor Serbi, in zdaj še le prične se samostojna zgodovina te dežele. Dosihdob bila je vedno le pritlikljiva ali privesek zdaj te zdaj druge države; odkar pa so jo posedli Serbi, stopila je v versto zgodovinskih ali historijskih dežel.

Od Bizantincev t. j. gerških cesarjev so se bili Serbi skorej oprostili. Ni se jim takrat hudo godilo. V polovici 12. stoletja osnuje Nemanja močno serbsko državo; ona raste, se širi in slava serbska glasi se na vse strani. Zdaj pride Dušan veliki ali silni, raztegne meje serbske od Donave do gerškega morja, od sinjega do črnega morja — sam Carigrad trese se in obhaja ga groza pred serbskim carstvom. Ali bilo je namenjeno, da vsa ta slava ne bo dolga. Privreli so mnogobrojni sinovi turkomanških štep (planjav) in združeni s pokvarjenimi Bizantinci razbili, jojmene! z enim udarcem na Kosovem polju serbsko državo.

tanke naštetiti ni tako lahka reč, najlože pa bi se našlo in odločilo, ako bi se vlada s posameznimi deželami sporazumela in pogodila. Palacky misli, da bi bilo najbolje, ako se stara ogerska ustava ali konstitucija za podlago vzame. Res da nekatere reči te ogerske ustave ne veljajo nič, postavimo: da se en narod postavi nad vse druge in nad njimi gospoduje; tudi „corpus juris hungarici“ (ogersko pravo) ni velike vrednosti, pa kar je ostarelo in ni več za naše dni, naj se overže ali prenaredi. Jedro stare ogerske ustave je pa tako zdravo, da bi se imele vse avstrijske dežele poganjati za to, da si od nje, največ ko je mogoče, pridobé in ohranijo zase. Deržavniki, ki bojo znotrajno napravo deželnih vlad in deželnih zborov snovali, naj se derže tega pravila: „Kar se ogerskim deželam odreči ne more, naj se da tudi drugim deželam.“ — Da bojo pa deželni zbori za toliko ustavnih pravic in toliko samostalnosti ali avtonomije tudi potrebnih moči in sposobnosti imeli, treba je, da so deželni zbori tudi ogerskemu zboru, kolikor koli je mogoče, podobni. Premajhne dežele niso v stanu svoje samostalnosti dolgo in spodobno si ohraniti; naj se torej več dežel v en deželni zbor združi. Po tem takem je, ako se hoče Avstrija po federalističnih pravilih uravnati in vladati, pred vsem drugim treba, da se več manjših dežel v eno zlije in napravijo tako imenovane dežele skupine ali grupe. Pri osnovanju teh skupin naj se obzir jemlje na zgodovinska, geografska in etnografska pravila. Pri deželah krone češke, ki so nekdanj spdale pod poljsko krono, in pri italijanskih deželah ni nobene težave napraviti take skupine. Zastran ogerskih dežel bo pa že huje, ker se ni dognano, ali naj se Ogorsko, Sedmigraško in trojedina kraljevina združijo v eno skupino ali pa naj ostane vsaka zase; na vsak način morajo se pa te dežele proti centralizaciji v Pešti ravno tako vpirati in braniti, kakor se nemško-slavjanske dežele proti centralizaciji na Dunaju vpirajo in branijo. Hude debate in vroča vojska bode tudi zastran tako imenovanih dediščnih dežel (Erbländer), ali naj se zedinijo vse v eno skupino ali pa naj se jih napravi več; — pri Slovencih se bode prašalo, ali naj se ostanejo raztergani na šest kosov, ali naj se osnuje za nje ena skupina in sicer skupina notrajno-avstrijskih dežel. To pa je gotovo, da, ako se napravi za dežele češke krone en sam središčen ali generalen zbor, vendar ostane češki in moravski deželi še poseben deželni zbor. Ravno taka bi mogla biti pri drugih deželah, ki imajo zdaj svoje posebne deželne zборе, in se po federalističnih pravilih združijo v eno deželno skupino. Poglavitna reč je ta, da

ima vsaka deželna skupina svojega dvorskega kancelarja in da se nobeni narodnosti ne godi krivica. Za državne zadeve naj se napravi središčni, državni zbor; po diplomu oktoberski in po pravilih federalističnih mora se pa vse drugače sestaviti, kakoršnega zdaj imamo po februarškem patentu, — bode pa ne več ne manj, kakor poslanstvo ali deputacija deželnih zborov, ki se vselej in pravilno na Dunaj pošilja ad hoc, to je k temu, da obravnjuje občne zadeve cele države. Ne mislim, da bi potreba bila v takem državnem zboru narejati dve zbornici: prvo zbornico za gospodo in drugo za poslance. Temu nasproti bi pa mogli deželni zbori imeti dve zbornici, kakor ju ima ogerski zbor: višo ali senat za gospodo in drugo za poslance; — tega pa vendar ni treba pri deželnih zbora majhnih dežel, na primer: pri Opavskem, Solnograškem itd. Tudi je še pristaviti, da naj se podeli deželnim zborom več pravic, več kompetence, kakor so jih imeli po ustavu od 4. marca 1849.

Nočem ponavljati, kar sem že večkrat rekel, da je silno nevarna reč, da se delijo ene in tiste reči med dvema postavodajavnima zboroma in da imata državni in deželni zbor obravnavati eno in isto zadevo. Gotovo navstanejo med njima prepiri in pravde, vsaka si bode prizadevala svojo oblast raztegovati. Le samo pri finančnih zadevah je druga; finance se morajo deliti med obema oblastima in tu naj se natančno odloči in ustanovi, kaj gre pri financah državnemu, kaj pa deželnemu zboru. V tem obziru se nam zdi najmodrejši, da se vsi indirektni ali nenaravni davki z vsem in brez izjeme odkazejo državnim, vsi direktni ali naravni davki pa deželni vladim, — to se pa samo od sebe razume, ako bi državnih dohodkov bilo premalo, da se od posameznih dežel primerno doplača v državno denarnico.

Kar se pa tiče tako imenovanih zakladnih pravic (Grundrechte) in sodništva, bi ne škodovalo nič federalistični sistemi, ako bi se poveršni načerti za te reči narejali v državnem zboru za celo državo in se predlagali deželnim zborom, naj jih preudarjajo in si jih v mejah državnega načerta popravljajo po svoji volji in potrebi.

Pa pravijo nekteri, da se potem takem državna moč slabi in državi velika nevarnost navstane, ker se napravi več središnih težišč (Schwerpunkt), zmed katerih vleče vsako na svojo plat. Zgodovina pa le nasprotno uči; pogledimo na Francosko in Paris in lahko sprevidimo, kako nevarno je za dinastijo in ljudsko svobodo, če ima država le eno samo težišče. Tudi fizika uči, da

telesu, ki imajo več težišč, stoje bolj terdno in stalno.

Največa prednost in zasluga federalistične sisteme je pa ta, da je ona le sama in edina pot, po kateri se morejo pripoznati in dajati vsem narodom enake pravice: Ravnopravnost vseh narodov je mogoča le v federativni Avstriji, kar kaže Palacky v svojem osmem in poslednjem sestavku.

Deržavni zbor.

Po vsem svetu se zdaj trobi, da je večina po svojem zadnjem sklepu o §. 13. neko silno veliko zmago nad ministerstvom zadobila in da mora zdaj po njem biti. Mi nismo teh misli in menimo celo, da se pri vsem tem g. Šmerling dobro počuti in da jo maha svojo pot naprej, — kako dolgo, tega gotovo tudi on sam še ne bo vedel. Saj jo je tudi še pri vsaki zmagi, ki jo je zbornica dobila, tako zasukal, kakor da bi bilo ministerstvo zmagalo. Kdor pa zna tako delati, s takim ne opraviš dosti, stori kar hočeš. Konstatiramo pa radi, kakor smo že zadnjič tudi, da se zdajni večini, ki je poprej z ministerstvom hodila čez rov in kol, čez hrib in plan, res čedalje bolj vest zbuja in da je v nekakem oziru tudi poboljšanja pričakovati. Ali zamujeno je zamujeno! Komur tedaj lepe besede in naukarsko politiziranje čez vse velja, našel jih bode spet lep košek, da ga bo vesel. Ali za naše zadeve, za rane naše ni to pravo zdravilo; mi potrebujemo drugih, ki nam jih bo pa težko sedanji derž. zbor pripravil. Tedaj moramo v drugega vse upanje staviti! — Finančni odsek, ki ima Plenerjev predlog zastran prihodnjega posojila pretresati, je v drugi svoji seji sklenil, finančnemu ministru dovoliti 13 milijonov, da more z njimi kupone prihodnjega meseca in vse, kar je treba, plačati, družih 100 mil. pa tako dolgo ne, dokler ne bo finančna postava za l. 1865 in 1866 dogotovljena. Pri tej priložnosti so spet ministrom tople pravili in jih navdušeno opominjali, naj vendar začno boljše gospodariti, ker tako ne kaže nikamor, itd. Nam se to zdaj vse nekako prepozno dozdeva, ali naj bo! G. Skene pa vendar tedaj ni nobenega rešivnega predloga nasvetoval, ker mu je v prvi seji spodletelo. Takrat namreč je bil tri nasvete priporočil, ki so bili pa taki, da bi bil, ako bi jih bili sprejeli, moral prej ali slej boben zapeti. Toliko o tem odseku; kaj bo pa zbornica k tem nasvetom rekla, bomo pa že prihodnjič enkrat zvedeli. Zanašati se nam pa ni treba preveč! — Naš poslanec, g. Tom an, je oni dan ministertsvo vprašal, kako je kaj z Zemun-Reško želez-

Ne bomo pa tukaj navajali vzrokov, zakaj da je ta država, ki je tako lepo cvesti začela, tako žalostno in hitro poginila.

Poginila je država serbska, ali narod serbski ni poginil. Ostal je, kakor narodi vedno preživé tudi najmočnejše in najterdnejše države, dokler koli sami sebe ne zapusté! Krona serbska razbila se je na tisoč kosov; dragi njeni kameni so se razleteli na vse strani; s carjem poginila je tudi izbrana vojska; poginilo, pobegnilo ali poturčilo se je plemstvo; razrušilo se vse državno življenje pod težkimi udarci turške gorjače. Zgrabili so gospodarstvo serbske zemlje Turki — vse je poginilo, le narod serbski je ostal, ostala „raja“ turška, ostala lepa zemlja serbska z gorami in rekami, z gozdi in poljanami. Nje same niso mogli silni turški konji s svojimi kopiti poteptati — vse drugo je poginilo, ostala je le serbska zemlja in na zemlji serbski ostal je tudi narod serbski!

Ali to, kar je ostalo, bilo je najbolje in najvažnejši. Ako je država poginila, ostal je vendar narod in narodnost serbska, in z njo ostalo je tudi vekovito pravo na neodvisnost narodno.

A bogme! česa niso počeli Turki, da ukončajo narodnost serbsko, da vničijo tudi najmanjšo senco samostojnosti serbske! —

Štiri dolga stoletja pokrivala je gosta tema narod serbski, bolj črna od noči same. Ves ta čas so pokončavali Turki, mamili in slepili z denarji in bogastvom, sekali glave nesrečnih Serbinov ali jih na kole obešali, da bi ukončali tudi spomin, da je Serbin bil kdaj sam svoj, in bolji, nego mu je njegov mučitelj.

Česa niso počeli Turki s Serbi? Spominke njegove so ali ukončali ali zdrobljene v zemljo zasuli; samostane so požgali in razdjali in ktere so pustili, morali so jim ti obstanek svoj z veliko zlatom plačevati; svetnikov ostanke celó so razmetali ali požgali; pepel sv. Sava je raznesel veter, in da bi kar nič ne ostalo, kar bi spominjalo Serba samostojnosti njegove, niso mu pustili ni tolažbe, da ima še kterega priprošnjika pred prestoljem božjim! Serbsko blago ali premoženje, serbske žene in hčere — nad vsemi temi so imeli Turki oblasti, da delajo z njimi po volji svoji. Poderli so tudi vse šole in izobraženi serbski narod padel je v nevednost in sirovost; od tiskarnic, katerih

veliko veči in bogatejši narodi tedaj niso toliko imeli, imamo dan danes samo sledi v starih cerkvenih knjigah, mesta pa, kjer so te tiskarne stale, ni nikjer zaznati; zginito je popolnoma iz lica zemlje, da ga nihče ne more pokazati. Duhovstvo ponižalo se jim je tako, da je bilo le v zasmehovane divjemu gospodarju; tužna raja pase je tolažila z upanjem v Bogá, da jej bo spet prišla iz nebes ona slavna in rešivna Kristusova vera, ki ne bode služkinja drugim, nego bode sijala izmed družih ver na zemljo z vekovito lučjo božjo. Kdor koli se je bil v serbskem narodu enmalo više povzdignil bodisi z bogastvom, lepoto, junaštvom, bistrim umom ali učenostjo — ta je poginil od Turka. Plemstvo serbsko, kar ga ni poginilo z narodom, bilo je ali iztrebljeno ali pa je popolnoma osiromašilo, vedno bojevaje se s Turki; ono pa, kar ga je ostalo, sprejelo je ali turško vero, ali zapustilo deželo ter šlo po svetu v madjarsko, nemško, italijansko službo.

Vse je poginilo, vse zapustilo Serbijo — ostal je narod sam!

(Konec pride).

nico? Prav je, da je to zadevo v misel vzela, da se kako ne zamota in vniči, — ali kaj gotovega bomo še le slišali iz hervaškega zbora. —

Avstrijsko cesarstvo.

Dežele niže-avstrijske.

Na Dunaju dne 19. Maja. (Slovaška beseda. Dr. Stefan.) — 13. t. m. so tukajšnji Slovaki imeli slovensko besedo u spomin narodnega kongresa v Turečkem sv. Martinu leta 1861. Nočem tukaj na dolgo in široko ove besede popisovati, ktera je sicer v programu in izpeljavi skoz in skoz izverstna in sijajna bila, in pri kateri je bilo tudi mnogo Jugoslavjanov, vzlasti pa tukaj se učehih Slovencev; omeniti čem samo vvodni govor, kateri se je od marsiktere strani čisto napak razumel. Tukajšnji list „Wanderer“ in po njem tudi „Narodne Novine“ pravita, da je g. T. J. Zahaj v krasnem svojem govoru napadal „svoje ohole češke brate, kateri Slovake samo za vgodni material imajo,“ pa temu ni taka. Tukaj vam podam, dragi čitatelji! omenjeni sestavek v originalu, da bode vsak spoznal, da govornik nima Čehov v mislih — pa čemu tudi — nego le Madjare; evo zastavek: Nebudeme už viacej podlim materialom a podnožou našich pišnych spoloubyvatelov. —

Ostali smo dolgo časa še po dokončanem mnogovrstnem programu skupaj in v lepejši slogi smo se po polnoči, Slovaki in Slovenci se pobrativši, vsak na svoj dom podali.

Pa ker že ravno o Slovacih govorim, naj še tudi to omenim, da so tudi Slovaki na Ogerskem presvitlemu svojemu cesarju in kralju svojo podložnost in zvestobo izrekli, ko je njih. c. k. veličanstvo v Buda-Peštu bilo, pa se ve da ne osobno, kajti k temu ni bilo časa, ampak po telegramih, ktere so iz Banske Bistrice — Neu-Sohl — tamkaj k slovesnosti narodnega kongresa zbrani slovaški pervaki grofu Creneville - tu poslali, da bi jih presvitlemu cesarju izročili. Njih veličanstvo je po istej poti se zahvalilo za ta odkritoserečni znak prave udanosti.

Vidi se iz tega jasno, da se Slovaki zmiraj bolj in bolj zbujaajo in da se nikakor ne vjemajo z Madjari, kateri jih še zmiraj tlačijo in jim njih narodne pravice kratijo. Oj koliko pač so imeli in še imajo prestatiljudni Slovaki od oholih Madjarov! Pa še le štiri leta zbudjeni slovaški narod se že tako čversto za svoje pravice poganja, kaj še le bode, ako bi vsi avstrijski slovenski narodi v vzajemnej politiki svoje pravice zahtevali. O da bi, če že nismo v jeziku jednaki, saj bili v politiki!

Na zadnje še nekaj veselega. Njih c. k. veličanstvo je blagovolilo poterdit našega verlega rojaka in profesorja, na tukajšnjem vseučelišču, gosp. Dr. Jež. Stefana, za rednega uda c. k. akademije znanosti.

Dežele notrajno-avstrijske.

Iz Celovca. (Veselica realčanov; — potres; — morivec Valekov; — župan Jezernik; — dražba.) Kakor druga leta je tukajšnja viša realka 21. t. m. tudi letos obhajala praznik patrona šolske mladine, sv. Alojzija. Zjutraj je bila pridiga, katero je imel g. dr. Nemeč, profesor bogoslovja in za njo velika maša, katero je pel stolni korar in viši šolski ogleda g. dr. Milar. Učenci pa so peli tako lepo in navdušeno, da se o njih petju po vsem mestu govori. Da bi le tudi prežlahitno seme božje besede, katero je g. pridigar tako krepko in serčno govoril, rodilo obilno sadu v sercih ljube šolske mladine! — Popoldne pa je bila veselica na nekem homcu blizo Celovca. Ob treh so se vsi realčani zbrali zunaj mesta, mestna muzika je jela gosti in stopali so vsi v vojaškem redu. Ob štirih so bili na dotičnem mestu, katero je bilo prav praznično in okusno napravljeno. Začele so je igre vsake baže, razlegale so se pesmi in, ko se začne mračiti, zažgal se je

umetalni ogenj. Ljudi se je zbralo sila veliko, in vse je bilo veselo in zadovoljno; ob desetih po roči smo bili vsi spet doma. — Proti 1/2 11 uri smo pa čutili, da se zemlja precej močno trese, okna in podobe na steh so klepetale. —

Morivca nesrečnega g. predstojnika Valeka so neki za gotovo dobili; — ravno tisti je ktereга so dolžili in že zapertega imeli. Njegova pajdašica, katero so tudi prijeli, obstala je vse in menda so že našli nož in denar, ki ga je umorjenemu vkral. Zaperli so še nekega kajzarja, ki je menda tudi v to strašno hudodelstvo nekako zapleten. Tako piše „Drapušta“ v dveh dopisih in skorej zvezo vse za gotovo. — Mestni župan, g. Jezernik, neki že dalj časa bolehen, je pretečeni terek mestnemu svetovavstvu pismo naznanil, da se županijstvu odpove. Tedaj še niso mogli voliti ne podžupana ne magistratnega vodja.

V Vajtensfeldu v okraju Kerškem se bode zemlja, ki je na 2600 gld. cenjena, zavolj dolžnih 39 gld. 37 1/2 kr. na dražbi prodala.

Iz Šent-Vida pri Ljubljani. 19. jun. V. (Slov. duh. „Triglav.“) Da se je naše prosto ljudstvo začelo tudi že svojih narodnih pravic zavedati in se po izgledu ljubljanskega telovadskega društva „južnega sokola“ vedno bolj in bolj izobrazuje, temu ti je, dragi čitatelj! najlepši dokaz naša vas, ali prav za prav naši vaščani. Čversti naši fantje so se v zavesti, da so Slovenci, popuštivši zadnji čas poprej navadne prepire in strastne pretepe surovih ljudi, vedno bolj in bolj začeli spodobno obnašati. Zbirajo se bolj prijazno skupej in zapojó z velikim občutkom marsiktero narodno pesem pri zasluženih rudeči kapljici; le kakega dosluženega vojaka boš še slišal kako nespodobno v silno pokvarjeni nemščini zakročiti in tako narodno čut žaliti. Če po naključbi kak ljubljanski meščan v njihovo družbo zaide, spominja se gotovo še dolgo potem vesele zabave, ako le narodnega obnašanja ne graja, jim pravic ne krati in se s ptujo omiko ne baha. Naj da kdo kaj takega poskusi, ne hotli bi mu svetovati pa tudi ne — v njegovi koži biti!

Vprašal pa bi zdaj kdo lahko, kdo je naše ljudi tako za narodno omiko in lepo vedenje pridobil? Temu koj odgovorimo, da gotovo ne leskovka, ki se je sicer tukaj pri nas dozdal še tako pogostoma rabila, da ni verjetno, ako bi kdo to pripovedoval, — ampak neutrudljivo očetovsko prizadevanje našega fajmoštra, g. Blaža Potočnika, poduk g. kaplana Zupana, spodbada naših vsestransko izverstnih umetnikov, podobarja g. Tomca in slikarja (malarja) g. Wolfa, ki slovita zaradi svojih mojsterskih izdelkov po vseh slovenskih pokrajinah, in naposled izgled društva „južnega sokola“. Ako bi bil ti, dragi bravec! videl lepe „maje“, postavljene pred sv. rešnjim telesom s krasnimi izjemno narodnimi napravili; če bi bil potem tudi videl našega prevzvišeneга gospoda vladika, ki so nas včerajšnjo nedeljo, na dan letnega blagoslovljenja, s svojo nazočnostjo razveselili in pri pridigi na leci izrekli, da so s tukajšnjo faro v celej škofiji najbolj zadovoljni, zavidal bi bil nas gotovo. Ali ni res to prelepa pohvala? Povedati ti pa moramo še tudi to, da imenovana naša gospoda duhovnika vedno tudi le slovensko besedo rabita, tudi tedaj, kadar se s kakim meščanom pogovarjata. To je lepo, slava jima! Naj bi si to dobro zapomnili tudi drugi duhovniki na Kranjskem, izmed katerih jih še vedno veliko rado v tuji nemščini kremlja, akoravno so sicer vneti Slovenci, kar se pa po naših mislih ne vjema prav! Ni še dosti ne, da narodu vse dobro želimo, timveč kažimo mu djanško, da smo Slovenci, in ne sramujmo se domače besede, kakor — nemški „Triglav“, ki bo menda kmalo — zaspal. Nemci ga sovražijo, nemškutarji pa preborno podpirajo! On pa je velike pomoči, čeravno ne

vreden, vendar silno silno potreben. Šteje sicer 30 znanih podpornikov, pa ti so ga menda tudi že sili, kajti že prvo četrta leta so zanj po 16 gld. doplačevali. Zatorej je res verjetno, da so njegovi patroni g. Radiča, vrednika Triglavovega že „Laibacherici“ ponudili, pa ga menda ni hotla sprejeti. Čudno! saj je g. Radič že na Hervaškem pokazal, da zna svoj plajšč tako sukati kakor se „dispositionsfondu“ dopada in „Triglav“ sam je že skorej tak, kakor da bi se tudi poganjal za kako mestice med izvoljenimi dunajskega „dispositionsfonda“. Sirota „Triglav“ je že tako boječ in plašen, da se je zadnji čas jel tudi že priprostega kovača bati, — da! celo pred samimi pesmami že cepeta. Morebiti da od samega strahu skorej zamerje. Mi ga bomo prav lahko pogrešali ter mu še na grobu eno zapeli!

Iz Gorice. §. — Od vseh strani mile Slovenije donaja „Slovenec“ več dopisov, kakor iz naše Gorice. Pa ne mislite, da pri nas slovenski duh spi še staro nesramno spanje. Naka! slovenski duh živi in se kaže prav veselo in lepo. Temu je pričá, kar se je v izrednem občnem zboru kmetijske naše družbe godilo. „Favettinci“ — tako pravimo zdaj prenapetim Italijanom — napeli so vse žile, da bi pokončali edini naš slovenski list v Gorici — verlega „Umnega gospodarja.“ Da pa ne mislite, da sem strune prenapel in kaj pristavil, navajam do besede to, kar „Umni gospodar“ sam o tej zadevi piše. On pravi: „Na to se začne brati preudarek za l. 1865. Pri znesku „dohodki od družbinih časnikov“ („Atti e memorie“ in „Umn. Gosp.“) napové družnik Karol Favetti (municip. tajnik), da se je nameril, kadar pridejo dotični stroški na vrsto, zastran časnikov nekaj sprožiti. Narveči izdavek družbin, pravi, so tiskarni stroški za lista (jemlje oba lista skupaj; sicer pa družba za „Umnega Gosp.“ ne le nič ne plačuje, temuč ima še dobiček od njega;) kaže s prav primernimi izgledi, kako bi se dalo kaj prihraniti in nasvetuje, kar se oblike (forme) in izdajanja listov tiče, da naj bi se v zboru zastran tega nič ne sklepalo, ampak izvolil naj bi se poseben odsek, kteremu naj bi se ta reč v posvét izročila. Potem je prestopil na zapopadek listov. Laški, pravi, se sploh pravil (statutov) drži; slovenski pa da prestopa njih meje, da prinaša tudi raznotere in celó politiške novice; to pa da ne gre; list da je družbin, da se v imenu družbinem izdaja in da družba nima pravice se z družimi, kot s kmetijskimi in obrtnijskimi rečmi pečati; vmes pa našteva vse sestavke in vesti poslednjega lista „U. G.“ in mu marsikaj očita ter kaže, v kakšne zadrege in nepriličnosti da družba lahko zabrede, če bo „Gospodarju“ pripuščeno, še na dalje ne-kmetijske vesti prinašati; na zadnje poda (2.) nasvet, da naj bi se po sih mal oba lista družbinih pravil držala. Tu se vname živa debata, ki je skorej dve uri trpela. Vrtela se je pa ne toliko krog predlogov samih na sebi, kot okoli tistih ugovorov zoper „Gospodarjevega“ „novičarja“ in sploh okrog tistih razlogov (vzrokov), s kterimi je F. 2. svoj nasvet podpiral, z eno besedo: tolklo se je le bolj po sedlu, kakor po konji. Favetti-a je podpiral dr. Pajer (advokat, deželni odbornik, mestni starešina) in nekoliko dr. Jona (adv., mestni starešina) za „Gospodarja“ so se poganjali: vrednik, dr. Tonkli, in dr. Doliak (advokat., bivši mestni župan, deželni odbornik, odborn. kmet. družbe;) predsednik in tajnik sta razlagala, kar je bilo v „Gospodarjevih“ zadevah treba. Na laški strani je merilo vse na to, da bi se „Gospodarju“ novičar, kakor nepreličen in celó nevaren dodatek, odstrigel, na slovenski strani se je trdilo, da vrednik ima vsled sklepov občnega zbora tominskega l. 1863 pravico raznotere novice prinašati in da sklepi občnih zborov veljajo kakor pravila. Slovenci smo dobro vedeli,

kam da pri Lahih pes taco molí, oni pa tudi, zakaj da se mi tako trdovratno na novičarja opiramo. O tistih vestih pa, ki so bile pravi vzrok nasvetov, ni nihče besedice znil. Debata je bila do konca mirna in spodobna, tudi prvi Favetti-ov nasvet je bil enoglasno sprejet; izvoljeni so v odsck za posvetovanje zastran prihranjenja stroškov: Predsednik Claricini, Favetti, Marušič, dr. Pajer, Streinz. Ali, ko je imel priti drugi nasvet na glasovanje, je nastal zastran zloženja (formulánja) tega predloga in zastran družih formalnosti tak vihar, da je bil predsednik prisiljen zbor razpustiti. Kaj pa da se je pred sklepom godilo, kakó in o čem da smo se prepirali, se ne upa „Gosp.“ povedati, dokler nima pred očmi uradnega zapisnika, ki se ima pa še le v seji gl. odbora poprej potrditi.“ — Po tem torej se ve da „Favettinci“ škripljejo, — Slovenci pa slavo pojó krepkim svojim zagovornikom: Živili! Imam še več pisati, po danes meni časa, vam pa gotovo prostora primanjkuje, zatorej prihodnjič.

Dežele trojedine kraljevine.

Iz Zadra. ?? (Neka pravda) — Tudi Vaš majhni „Slovenec“ je prijateljsko omenjal nas Slavjanov v Dalmaciji in pravil, kaka se nam, ki nas je več kot 400.000, godi v primeri z Italijani, katerih je komaj 16.000. Mi nočemo in ne tirjamo ničesar, kar nam ne gre po volji našega presvitlega cesarja in deržavnih postav. Doma hočemo imeti svoj narodni jezik in zvezo z brati hervaškimi. Zavoljo tehlojalnih in pravičnih želj koliko nesreče se je že zgodilo! Ravno 31. maja je stalo spet 27 oseb pred sodnijskim stolom. Obtoženi so bili vsi, da so se po sili zoperstavliali postavnim oblastim, in jim se škode napravili. Slišalo se je celo, da se zastran nekterih zatožencev tožba še suče okoli žaljenja Nj. Veličanstva, kar ni mala reč pri nas Slavjanih. Raznesel se je bil tudi glas, da je v to pravdo zapleten naš slavni rodoljub in mučenec, deželni poslanec g. Pavlinovič, kterega je tudi „Slovenec“ pred nedavnim omenjal. Ta gospod je tajmošter tiste vasi, iz ktere so večidel vsi ti obtoženci. Nekteri izmed njih so sedeli v zaporu 2, drugi 4 mesece, eni še celo pol leta. In zdaj so bili vsi za nedolžne spoznani! Se ve, da je vse ljudstvo veselo te sodbe, zraven pa tudi omiluje sirote, ki so toliko časa po nedolžnem sedeli na svojo in svojih družin veliko škodo, žalost in sramoto. Pa ni le ta edina pravda se tako končala. Že bo nekaj mesecev, kar je bil v Spletu tudi spuščén duhovnik I kopljanec, ki je cele štiri mesece v ječi sedel, preden je bila sodba končana in pri obravnavi je bil za nedolžnega spoznan. Avstrija slovi od nekedar zavoljo svojega pravičnega sodništva. G. minister Hein naj gleda, da Avstrija ne pride ob svoje slavno ime!

Dežele korone češke.

Berno. (Narodna ravnopravnost.) Slavjanski prebivalci bernskega okroga so pri viši sodnji vložili prošnjo, naj se c. k. notarji v svojih spisih bolj deržijo narodne ravnopravnosti in češkim stranam narejajo spise v češkem jeziku. Prošnja se je rešila tako, da je bilo notarjem zaukazano, naj se posebno pri obravnavanju zapuščin za mertvimi natanko derže postav, ki veljajo zastran jezika c. k. uradnikom. Po teh postavah tedaj morajo vsi spisi pisani biti v tem jeziku, kterega dotične stranke razumejo. — Javno je torej, da morajo notarji češkim stranam dajati češke spise. Zakaj bi pa mi Slovenci imeli dobivati spise v jeziku, kterega ne zastopimo. Ali mar nam ne veljajo tiste postav? — Tudi naši slavjanski bratje na Moravskem so sprejemali vsa svoja pisma v nemškem jeziku; — dobili pa so svojo pravico, kar nas serčno veseli; v sercih naših pa se oživlja pravična želja, naj bi skorej tako srečni bili tudi mi

Slovenci: Enake dolžnosti — enake pravice! Slovenci terkajte, kakor so Moravani, in pravična naša vlada bode tudi vam odperla! —

Ptuje dežele.

Bavarska.

V deržavnem zboru je ni davno vlada predložila, naj sklène, da se gospodom fajmoštrom letna plača na 800 gld. poviša, da imajo toliko, kolikor protestantovski pastorji. Zbornica je po kratkem razgovoru ta predlog odobrila. — Zopet ponavljamo pri tej priložnosti željo, naj bi se tudi pri nas to zgoditi móglo, ker potreba je zares velika, naj ugovarja kdo kar hoče in tolaži, kar more. Zlo, ki čedalje veče prihaja, se pač tako odpravilo ne bo. Tudi v tej zadevi velja znani pregovor, da — sila kola lomi!

Angleška.

Zdajni parlament ali deržavni zbor se bliža k svojemu koncu. Za prihodnjega se volijo novi poslanci. Popuščajjo pa tudi neki že zelo moči starega Pama (Palmerstona), nekdanjega silovitega lorda - ministra, „goreča glavnja“ imenovanega, ki se je svoje dni tako rad v zunanje zadeve vtikal in ni nikogar pri miru pustil, razun če je služil angleški „kramarski“ politiki. Slavjanom na Turškem se po vsaki ceni kaže boljja prihodnost, posebno ker prihajajo na dan drugi možaki z drugimi mislimi, ki so blagovoljnije dozdaj zatiranim narodom. Dozdajni dve dobro znani stranki (Whigs in Torys) čedalje bolj osamevate, in govori se, da bode v prihodnjih volitvah nova — tergovska — stranka najberže zmagala in deržavno kermilo v roke dobila. Bog daj! Velika „Times“ ni dobra novemu kat. nadškofu, g. Manningu, češ, ker je spreobrnjenec in nekako preoster — za Angleže!

Amerika.

Johnsonava amnestija, ki obstoji iz 14 toček, ni kaj posebno milosti polna, ker ne velja vsem višim civilnim in vojaškim uradnikom, pa tudi takim jugovcem ne, ki imajo več kot 20.000 tolarjev premoženja, razun če je sami prosijo. Zato se pa tudi ustmeno in pismeno dobro zdelduje in graja, kakšen trinog in kervopivec je pervosednik Johnson. Da se jugovskim velikašem moč odvzame in punt zatre, kdo bo še tajil, da ni treba strun enmalo bolj napeti in ostremu biti, kjer je ostrosti potreba? Da bi bili pa zdaj amerikanski deržavniki kar naenkrat kervivejni trinogi postali in jo kar brez glave tje v en dan naprej mahali, zlasti ker je še sloviti Seward minister, tega ne verjamemo. Premisliti nam je pa tudi nekoliko potreba, kako in kdaj se v Evropi amnestije delijo. — J. Davis bo neki še le jeseni pred sodbo postavljen. Zdaj menda ni več vklenjen. — 4letna strašna vojska je požerla 2500 milijonov tolarjev, po našem denarju 5 milijard gold. (= 5000.000.000 gld.) ljudi pa 250.000. Ves deržavni dolg mislijo zdaj s prostovoljnimi podpisi že v enem letu splaćati. Tako znajo Amerikanci!

Razne novice.

* V Celovcu biva s svojo družino g. Eduard Fischer žl. Wildensee. Nekdar je bil svetovavec pri deželnem poglavarstvu na Koroškem in je imel veliko veljavnosti in moči. Pa Bachova sistema je padla in ž njo tudi njeni podporniki in prijatli Tako je tudi imenovani gospod padel in živi v „disponibiliteti“ prav tiho v Celovcu. Pa zvedeli smo, da je žl. Wildensee spet dobil svojo službo in da pride za okrajnega predstojnika v Ptuje. Gospod zna prav dobro slovenski, prebira rad slovenske časnike in kremlja pogostoma po slovenski; — gosp. Dežman pa mu je idejal ali uzor pravega slovenskega rodoljuba!

* G. A. Prašnikar, iz Kamnika na Kranjskem domá, je od vlade dobil privo-ljenje, da načerta ali trasira železnico iz Ljubljane do Belaka, in da jo potem tudi zidati sme, če bi je posestniki južne železnice, ki imajo prednost, zidati ne hotli. —

* Župani obdarovanih notranjskih sosesk so poslali na nasvet deželnega kranjskega poglavarja presvitl. cesarju zahvalno pismo v slovenskem jeziku. To je lepo! —

* Mariborski dopisnik v „Danico“ piše novemu g. ravnatelju in katehetu normalnih šol v premislik tole: „Jako želeti je, da si pred vsim dobro pregleda učence, ali ne bi bilo sila potrebno, da se terdo slovenskim otrokom, katerih je precej veliko, keršanski nauk razlaga po slovensko, česar dozdaj ni bilo (Žalostno!) Mnogo kmečkih staršev pošilja svoje otroke že s početka v glavno mestno šolo, da se bolje nemščine naučijo. Dokler tedaj taki otroci nemškega dobro ne umejo, naj se jim vendar kateketem razlaga v maternem jeziku, saj ni kateketiški poduk zato, da bi jezikoslovje pospeševal. Če bo, kakor je upati, katehet ob enem ravnatelj, ne bo treba zavolj te premembe velike diplomatske razprave. Mi tudi mislimo, da ne, — samo da bi le hotli! Oh, kaj morajo še ubogi Slovenci pri vsi zagotovljeni enakopravnosti in ustavnosti prositi! Serce mora rodoljuba žalosti pokati, če vse to vestno in natanko premišluje!

* V Lutomeriški škofiji na Češkem se bode zdaj nov škof izvolil. Verni sploh si želé tacega višega pastirja, ki bi oba jezika, nemškega in češkega, dobro govoriti znal, kajti veliko Čehov v tej škofiji prebiva, ki bi se radi s svojim škofom v svojem domačem jeziku pogovarjali. Ali bodo neki uslišani? Že rajni škof Avg. Jernej Hille so to potrebo spoznali in se priletni že češkega jezika naučili, da so mogli vsem svojim velikim dolžnostim zadostovati. Ali ni to posnemanja vreden izgled! —

* V mestu Limi v južni Ameriki je pred kratkim umrl bankir Pedro Candamo, ki so ga sploh imenovali „bankirskega kneza.“ Zapustil je 400 milijonov premoženja. Letni obresti po 5% znašali so 20 milijonov, od kterih spada na dan okoli 50.000. gld., na uro pa 2200 gld. To je silno veliko premoženje! Po pravici je tedaj zaslužil primek: „bankirski knez.“ —

* Nek bogat župan na zgornje-avstrijskem, v imenom Matija Antaler, je ni davno svoje ženitovanje obhajal. Kaj imenitno, veselo in živo je bilo. Razun sorodnikov od ženina in neveste povabljeni so bili tudi vsi srenjčani. Zaklalo se je 48 volov, 76 prešičev in ovac, in 67 telet, vina in ola pa pripravilo 100 veder. Gostija je terpela 3 dni in lahko je misliti, da je bilo vse židane volje. Od tacega ženitovanja se pač že davno ni slišalo! Bog ve, ali je pa tudi res vse tako bilo?!

* Komej je potihnilo enmalo od sibirske kuge, došla nam je že spet žalostna novica, da je v Mekki v Arabiji, kjer je zdaj veliko mohamedanskih romarjev zbranih, strašna kolera nastala. Bog jo obvaruj v naše južne kraje.

* Nek časnik piše iz Bukovine, da tam dobiva glavni učitelj plače na dan 57 kr., pomočni pa 19—20 kr. Delavci pa dobivajo dneve 70 kr. To je revščina, da se Bogú usmili! —

Duhovske zadeve.

Ljubljanska škof.: Umerl je g. Matija Pfeifer, faj. na Raki. R. I. P.!

Lavantinska škof.: Za fajmoštra pri D. Mariji na Rušah je izvoljen Sevnški fajmošter g. Franc Fohn.

Dunajska borsca 23. junija 1865.

1860 derž. posoj	89.40
Bankine akcije	799
Kreditne	176
London	109.55
Novi zlati	5.20
Srebro	107.75